

Wincenty Grzeszczyk

Przebieg postępowania przyspieszonego – po nowelizacji kodeksu postępowania karnego

1. Postępowanie przyspieszone w stadium przygotowawczym

Przesłanką wyjściową postępowania przyspieszonego jest popełnienie przestępstwa, dla którego wystarczającą formą postępowania przygotowawczego jest dochodzenie.

Podstawą decyzji o wszczęciu postępowania przygotowawczego jest uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa (art. 303 k.p.k.). Chodzi więc o taki zespół danych, który obiektywnie uprawdopodobnia fakt popełnienia przestępstwa, a subiektywnie wywołuje wysoki stopień podejrzenia co do zaistnienia tego faktu. Podstawa ta sformułowana jest jako warunek minimalny, a zatem oczywistość popełnienia przestępstwa tym bardziej spełnia warunek istnienia podstawy wszczęcia procesu.

Skoro dalszą przesłanką postępowania przygotowawczego w trybie przyspieszonym jest ujęcie sprawcy na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem, to związane z tym okoliczności są jednocześnie okolicznościami dowodowymi, wskazującymi, iż mamy do czynienia z sytuacją znacznie bardziej wymowną niż uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa. To wysokie prawdopodobieństwo zaistnienia czynu zabronionego w razie ujęcia sprawcy na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem jest podstawowym argumentem na rzecz znacznego odformalizowania postępowania w stadium przygotowawczym, jednakże przy respektowaniu naczelnych zasad procesowych, a zwłaszcza prawa oskarżonego do obrony. Celem nadrzędnym tych rozwiązań była, oczywiście, potrzeba radykalnego usprawnienia i zwiększenia efektywności zwalczania średniej i drobnej przestępczości, zwłaszcza dotkliwie odczuwanej przez społeczeństwo.

Podstawową normą w rozważanym zakresie jest przepis art. 517b § 3 k.p.k., zgodnie z którym, po ujęciu sprawcy na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem, dochodzenia można zaniechać lub przeprowadzić je w niezbędnym zakresie. Ustawa dopuszcza więc dwa warianty postępowania w stadium przygotowawczym, które warto scharakteryzować.

Wariant pierwszy dotyczy sytuacji, gdy dochodzenia można zaniechać. Oznacza to – co do zasady – możliwość rezygnacji z czynności dowodo-

wych, np. przesłuchania świadków oraz z wydawania postanowień, np. postanowienia o wszczęciu dochodzenia. Wariant ten w czystej postaci nie będzie występował, chociażby dlatego, że jeden z kolejnych przepisów – art. 517b § 5 k.p.k. przewiduje, iż co najmniej jedną czynność procesową o charakterze dowodowym obligatoryjnie należy dokonać. Dotyczy to przesłuchania przez prokuratora osoby podejrzanej lub – w razie wcześniejszego jej przesłuchania – podejrzanego przed zatwierdzeniem sporządzonego przez Policję wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym.

Spośród celów postępowania przygotowawczego określonych w art. 297 k.p.k. niezbędna jest realizacja części zadań przewidzianych w § 1 pkt 3 – zebranie danych osobopoznawczych stosownie do art. 213 k.p.k. oraz w punkcie 4 tego przepisu – ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody. W sprawach o niektóre przestępstwa realizacja pozostałych zadań postępowania przygotowawczego będzie wyczerpywała się przez fakt ujęcia sprawcy na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem.

W rozważanym wariantcie niedopuszczalne jest faktyczne przeprowadzanie czynności dowodowych i dokumentowanie ich w sposób inny niż w formie protokołów. Taka praktyka byłaby obejściem przepisu art. 174 k.p.k., zgodnie z którym dowodu z wyjaśnień oskarżonego lub z zeznań świadka nie wolno zastępować treścią pism, zapisków lub notatek urzędowych. Ponadto, jeżeli dla utrwalenia danej czynności dowodowej wymagana jest forma protokołu (art. 143 § 1 k.p.k.), to rezygnacja z jego sporządzenia jest równoznaczna z rezygnacją z przeprowadzenia dowodu. W świetle art. 393 § 1 zdanie 2 k.p.k. w toku przewodu sądowego nie wolno odczytywać notatek dotyczących czynności, co do których wymagane jest sporządzenie protokołu.

W razie rezygnacji z dokonywania sformalizowanych czynności dowodowych i poprzestaniu np. na rozpytaniu świadka, z czynności tej sporządza się jedynie notatkę urzędową będącą informacją o dowodzie, z której powinno wynikać, kto i odnośnie jakich okoliczności może być świadkiem. Tego rodzaju notatka może zbiorczo odnosić się do większej liczby świadków.

Wiele argumentów przemawia jednak za tym, że w praktyce będzie przeważał wariant drugi, a więc przeprowadzanie dochodzenia w niezbędnym zakresie. Zakres tego dochodzenia będzie miał wiele wspólnych elementów z czynnościami przeprowadzanymi w niezbędnym zakresie na podstawie art. 308 § 1 k.p.k. W obydwu wypadkach czynności te będą zmierzały do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem. Należy jednak dostrzegać wyraźne różnice co do roli procesowej czynności dokonywanych w oparciu o każdą z podanych wyżej podstaw prawnych.

Dochodzenie w niezbędnym zakresie, prowadzone na podstawie art. 308 § 1 k.p.k., jest faktycznym wszczęciem postępowania, poprzedzającym wydanie postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia. Dochodzenie to, zwane dochodzeniem niezwłocznym lub zabezpieczającym¹, może być prowadzone w każdej sprawie, a więc i w takiej, w której wymagana jest forma śledztwa. Może je wszcząć w każdej sprawie prokurator albo Policja, a także w zakresie swej właściwości organy, którym przysługują uprawnienia procesowe Policji (art. 312 k.p.k.). Czynności w tym trybie mogą być dokonywane tylko w ciągu 5 dni od dnia pierwszej czynności.

Jeżeli natomiast chodzi o dochodzenie, o którym mowa w art. 517b § 3 k.p.k., może ono dotyczyć wyłącznie spraw określonych w art. 325b k.p.k. i mieć postać skróconą. Czas jego trwania wyznacza 48 – godzinny okres na doprowadzenie zatrzymanego sprawcy i przekazanie go do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym. Postępowanie to praktycznie toczy się bez jakiegokolwiek nadzoru prokuratora. Wskazane natomiast jest – w razie potrzeby – skonsultowanie przez funkcjonariusza Policji z prokuratorem ewentualnego występowania ujemnych lub braku dodatnich przesłanek trybu przyspieszonego.

Zgodnie z art. 517b § 3 zdanie 2 i 3 k.p.k. w wypadku prowadzenia dochodzenia czynności procesowych określonych w art. 303, 313 i 321 k.p.k. można nie dokonywać. Z uzasadnienia rządowego projektu omawianej ustawy² wynika, że dotyczy to nie tylko decyzji procesowych określonych w tych przepisach, ale również związanych z nimi czynności. Oznacza to, że nie jest wymagane:

- wydanie postanowienia o wszczęciu dochodzenia,
- wydanie (sporządzenie i ogłoszenie) postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Należy jednak – zgodnie z wymaganiami przewidzianymi dla dochodzenia (art. 325g § 2 k.p.k.) – przesłuchiwaną osobę podejrzaną powiadomić o treści zarzutu i wpisać go do protokołu. W razie przesłuchania osoby podejrzanego w charakterze podejrzanego poucza się ją o uprawnieniach: do składania wyjaśnień, do odmowy składania wyjaśnień lub odmowy odpowiedzi na pytania, do korzystania z pomocy obrońcy, jak również o obowiązkach i konsekwencjach wskazanych w art. 74, 75, 138 i 139 k.p.k.; otrzymanie tego pouczenia osoba przesłuchiwana potwierdza podpisem,
- końcowe zaznajomienie z materiałami dochodzenia oraz wydanie postanowienia o zamknięciu dochodzenia

Dochodzenie w trybie przyspieszonym można ograniczyć do niezbędnego zakresu, a więc do czynności dowodowych, które w danej sprawie są

¹ Zob. W. Grzeszczyk, *Postępowanie przygotowawcze w k.p.k.*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1998, s. 56.

² Druk sejmowy nr 485.

nieodzowne. Należy do nich zaliczyć, wymagające spisania protokołu, zwłaszcza takie czynności, jak: przyjęcie ustnego zawiadomienia o przestępstwie oraz wniosku o ściganie, przeszukanie (osoby, miejsca, rzeczy), zatrzymanie rzeczy, dokonanie oględzin, przeprowadzenie okazania, przesłuchanie naocznych świadków zajścia oraz osoby podejrzanej w charakterze podejrzanego, a ponadto zebranie danych osobopoznawczych.

Dochodzenie w niezbędnym zakresie w trybie przyspieszonym będzie miało – z uwagi na ograniczony czas jego prowadzenia – postać bardziej skróconą niż dochodzenie, o którym mowa w rozdziale 36a k.p.k. (uproszczona postać postępowania przygotowawczego). W szczególności nie musi ono realizować w pełnym zakresie zadań postępowania przygotowawczego przewidzianych w art. 297 k.p.k. Dotyczy to zakresu czynności dowodowych, jak i ich utrwalania dla sądu.

Czynność określona w art. 321 k.p.k. wprawdzie nie jest wymagana, lecz pożądane byłoby stosowanie jej w kształcie przewidzianym w tym przepisie, a więc na wniosek podejrzanego lub jego obrońcy. Sprzyjałoby to realizacji prawa do obrony w ujęciu materialnym.

W razie stwierdzenia, że czyn wyczerpuje znamiona przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego, lecz nie ma charakteru chuligańskiego, Policja powinna akta sprawy przedstawić prokuratorowi celem podjęcia decyzji co do ewentualnego wszczęcia postępowania na podstawie art. 60 § 1 k.p.k.

Jeżeli okaże się, że brak jest przesłanek dodatnich lub występują przesłanki ujemne trybu przyspieszonego, dalsze postępowanie przygotowawcze należy prowadzić we właściwej formie – w postaci śledztwa, gdy np. zachodzą okoliczności wymienione w art. 79 § 1 k.p.k., albo pełnego dochodzenia (według przepisów rozdziału 36a k.p.k.), gdy np. istnieje potrzeba dokonania wielu czynności dowodowych, co przekreśla możliwość skierowania do sądu wniosku o rozpoznanie sprawy w ciągu 48 godzin od zatrzymania sprawcy.

Najczęstszym sposobem zakończenia postępowania przygotowawczego w trybie przyspieszonym będzie skierowanie do sądu wniosku o rozpoznanie sprawy w tym trybie. Wniosek ten sporządza się wówczas, gdy istnieją ku temu „wystarczające podstawy”, a więc, gdy osiągnięto tak wysoki stopień uprawdopodobnienia sprawstwa, że powstaje subiektywne przekonanie, iż sąd wyda wyrok skazujący³.

Wniosek o rozpoznanie sprawy zastępuje akt oskarżenia i stanowi jego surogat. Podobnie jak akt oskarżenia wniosek ten wyznacza granice podmiotowe (wskazuje oskarżonego) i przedmiotowe (określa czyn zarzucany) postępowania sądowego. Jest skargą zasadniczą w rozumieniu art. 14 k.p.k., warunkującą postępowanie sądowe, a jednocześnie – w razie jej zło-

---

³ S. Wałtoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2003, s. 480.

żenia – obligującą sąd do wszczęcia postępowania⁴. Słusznie ustawodawca odstąpił od używanego we wcześniejszych uregulowaniach określenia pisma zastępującego w postępowaniu przyspieszonym akt oskarżenia („zawiadomienie o przestępstwie”) na rzecz „wniosku o rozpoznanie sprawy”. Uniknięto w ten sposób dualizmu pojęciowego, bowiem zawiadomienie o przestępstwie to pojęcie użyte w art. 304 i nast. k.p.k. w celu określenia udzielo-nej organowi procesowemu informacji o fakcie zaistnienia przestępstwa⁵.

Pisemny wniosek Policja przedstawia prokuratorowi, który go zatwierdza i wnosi do sądu. Przed podjęciem tej decyzji prokurator przesłuchuje osobę podejrzaną (pierwsze przesłuchanie tej osoby) lub podejrzanego (drugie przesłuchanie – gdy osoba podejrzana została już uprzednio przesłuchana w charakterze podejrzanego przez policjanta). W razie odmowy zatwierdzenia wniosku prokurator podejmuje decyzję co do dalszego biegu sprawy (art. 517b § 4 i 5 k.p.k.).

Prokurator odmawia zatwierdzenia wniosku w razie braku przesłanek dodatnich bądź wystąpienia przesłanek ujemnych trybu przyspieszonego. Oczywiście mogą również wystąpić ujemne przesłanki procesu jako całości, np. brak wniosku o ściganie. W razie braku podstaw do zatwierdzenia wniosku prokurator decyduje o właściwej formie dalszego postępowania, które może toczyć się w postaci śledztwa lub pełnego dochodzenia albo podjąć decyzję o umorzeniu postępowania (m.in. z uwagi na brak znamion występkę, gdyż czyn stanowi wykroczenie przewidziane np. w art. 119, 120, 122, 124 kodeksu wykroczeń).

Wniosek o rozpoznanie powinien zawierać:

- 1) imię i nazwisko oskarżonego oraz inne dane o jego osobie,
- 2) dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody,
- 3) ustalenia co do prawnej oceny czynu, a więc:
  - wskazanie, że czyn został popełniony w warunkach wymienionych w art. 64 kodeksu karnego,
  - wskazanie przepisów ustawy karnej, pod które zarzucany czyn podpada,
  - wskazanie sądu właściwego do rozpoznania sprawy i trybu postępowania.

Wniosek o rozpoznanie sprawy nie wymaga uzasadnienia. Stosuje się jednak „odpowiednio” przepisy art. 333 § 1–3 i art. 334 § 1 k.p.k. Jeżeli w sprawie występują dane, o których mowa w tych przepisach, „odpowied-

⁴ W. Grzeszczyk, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2006, s. 32–33.

⁵ Druk sejmowy nr 485.

nie” stosowanie oznacza stosowanie wprost zawartych w nich uregulowań (art. 517b § 6 k.p.k.).

Przepisu art. 334 § 2 k.p.k. nie stosuje się, a zatem o skierowaniu wniosku do sądu o rozpoznanie sprawy oraz o treści przepisów art. 335 (instytucja skazania bez rozprawy w trybie przyspieszonym nie występuje) i art. 387 k.p.k. prokurator nie zawiadamia oskarżonego i ujawnionego pokrzywdzonego, a także osoby lub instytucji, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie. Prokurator nie poucza też pokrzywdzonego o uprawnieniach związanych z dochodzeniem roszczeń cywilnych (powództwo cywilne jest niedopuszczalne – art. 517b § 8 k.p.k.), natomiast ustawodawca obciążył Policję obowiązkiem doręczenia pokrzywdzonemu pisemnego pouczenia o uprawnieniach wynikających z art. 49a i 387 k.p.k. oraz o prawie złożenia oświadczenia o działaniu w postępowaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego (art. 517b § 6 k.p.k.).

Istotnym elementem, na który po raz kolejny warto zwrócić uwagę, jest charakter i istota trybu przyspieszonego, a mianowicie, iż prowadzona w tym trybie sprawa musi trafić do sądu przed upływem 48 godzin od chwili zatrzymania sprawcy, a więc zanim rozpocznie bieg termin do zastosowania tymczasowego aresztowania.

Uzupełnieniem dyspozycji art. 248 § 1 k.p.k. (tak określa to uzasadnienie rządowego projektu omawianej ustawy)⁶, a właściwie modyfikacją treści tego przepisu, jest art. 517b § 9 k.p.k., zgodnie z którym zatrzymanego należy natychmiast zwolnić, jeżeli ustanie przyczyna zatrzymania (gdy np. okaże się, że zatrzymany w pościgu nie jest sprawcą przestępstwa), a także jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przez uprawniony organ nie zostanie on przekazany do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie; należy go także zwolnić na polecenie sądu lub prokuratora.

Kwestia stosowania tymczasowego aresztowania lub innego środka zapobiegawczego stanie się aktualna w stadium jurysdykcyjnym.

2. Postępowanie przyspieszone w stadium jurysdykcyjnym

Przyspieszeniu procedowania w rozważanym trybie (zwiększeniu tempa, a przez to i skróceniu postępowania) przed sądem pierwszej instancji i w postępowaniu odwoławczym służy wiele uregulowań. Rolę tę w szczególności spełnia skierowany pod adresem sądu nakaz przystąpienia do niezwłocznego rozpoznania sprawy (art. 517b § 10 k.p.k.) i rozstrzygnięcia jej z reguły w ciągu jednej doby, (co wynika z art. 248 § 2 k.p.k., powołanego w zdaniu drugim art. 517b § 9 k.p.k.), a najpóźniej w ciągu dalszych dwóch tygodni. Postępowanie przyspieszone prowadzi się bowiem również w razie

---

⁶ Druk sejmowy nr 485.

jednorazowej przerwy w rozprawie trwającej nie dłużej niż 14 dni (art. 517c § 1 k.p.k.).

Cel wynikający z istoty postępowania przyspieszonego realizują ponadto następujące rozwiązania:

- rezygnacja z istniejącej na gruncie d. k.p.k. (art. 447 § 4) oraz funkcjonującej aktualnie w postępowaniu przyspieszonym w sprawach o wykroczenia (art. 91 § 5 k.p.w.) możliwości zaniechania doprowadzenia do sądu sprawcy czynu zabronionego podlegającego rozpoznaniu w postępowaniu przyspieszonym i zastąpienia tej czynności doręczeniem wezwania do stawienia na rozprawę; zapobiega to unicestwianiu postępowania przyspieszonego poprzez niestawianie się oskarżonego na rozprawę;
- doręczanie przez Policję wezwań do stawienia w sądzie; każda osoba wezwana w ten sposób w charakterze świadka, biegłego, tłumacza lub specjalisty jest obowiązana stawić się w sądzie we wskazanym terminie (art. 517b § 12 k.p.k.);
- wyłączenie stosowania niektórych przepisów z zakresu wstępnej kontroli oskarżenia i przygotowania rozprawy głównej – art. 339 § 1 i § 3–5, art. 351 § 1 oraz art. 353 k.p.k. Faktyczny brak fazy wstępnej kontroli oskarżenia powoduje, że o wszystkich kwestiach związanych z dopuszczalnością procesu sąd decyduje bezpośrednio przed rozprawą główną lub w jej toku. Tej kwestii dotyczy art. 517c § 2 k.p.k., zgodnie z którym, jeżeli sąd przed rozprawą główną lub w jej toku stwierdzi, że sprawa nie podlega rozpoznaniu w trybie przyspieszonym (gdy np. sprawca nie został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem), albo nie można jej rozpoznać w terminie 14 dni, rozpoznaje sprawę w dalszym ciągu w trybie uproszczonym w tym samym składzie. W razie niemożności rozpoznania sprawy także w trybie uproszczonym (gdyż kwalifikuje się do rozpoznania w postępowaniu zwyczajnym, co wymaga wdrożenia uprzedniego śledztwa), przekazuje się sprawę prokuratorowi w celu przeprowadzenia postępowania przygotowawczego na zasadach ogólnych, zawiadamiając o tym pokrzywdzonego. Przed podjęciem tej decyzji sąd rozstrzyga w przedmiocie środka zapobiegawczego;
- niedopuszczalność powództwa adhezyjnego oraz skazania bez przeprowadzenia rozprawy (art. 517b § 8 i § 10 w części dotyczącej art. 335 k.p.k.; wyłączenie wnioskowania na podstawie art. 335 k.p.k. oznacza, iż nie stosuje się także art. 343 k.p.k.). Zrozumiałe jest, że tempo procesu nie pozwala na drobiazgowo ustalanie rozmiarów roszczeń majątkowych wynikających bezpośrednio z popełnienia przestępstwa oraz na porozumiewanie się oskarżonego z pokrzywdzonym w kwestii naprawienia szkody lub zadośćuczynienia (art. 343 § 3 w zw. z art. 341 § 3 k.p.k.);
- wyeliminowanie możliwości odroczenia wydania wyroku lub sporządzenia uzasadnienia postanowienia (art. 517e k.p.k.);

- skrócenie do 3 dni terminów do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku oraz do sporządzenia przez sąd uzasadnienia wyroku i do 7 dni terminu do wniesienia apelacji;
- obowiązek niezwłocznego przekazania akt sądowi odwoławczemu, który rozpoznaje sprawę najpóźniej w ciągu miesiąca od otrzymania akt sprawy wraz z apelacją (art. 517f i 517g k.p.k.);
- możliwość przekazania sprawy przez sąd odwoławczy bezpośrednio prokuratorowi w celu przeprowadzenia postępowania przygotowawczego na zasadach ogólnych, w związku z potrzebą uzupełnienia postępowania dowodowego albo niemożnością rozpoznania sprawy w postępowaniu uproszczonym (art. 517h k.p.k.) – bez przekazywania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Mimo wprowadzenia wskazanych wyżej rozwiązań zwiększających sprawność i koncentrację czasową procesu, ustawa nie przewiduje jakiegokolwiek ograniczenia postępowania dowodowego przed sądem. Oskarżony i jego obrońca mogą więc składać wszystkie dopuszczalne wnioski dowodowe, chociażby miały spowodować przerwę w rozprawie⁷.

Potwierdzeniem tej tezy jest przepis art. 517b §12 k.p.k., z treści którego wynika, że mogą być przeprowadzane różnego rodzaju dowody. W przypadku dowodu z opinii biegłych w trybie przyspieszonym nie ma odstępstwa od zasady, iż o dopuszczeniu tego dowodu wydaje się postanowienie (art. 194 k.p.k.). Organ procesowy zapewne częściej niż w postępowaniu zwyczajnym będzie korzystał z możliwości złożenia przez biegłego opinii ustnej.

Ujawniona po rozpoczęciu przewodu sądowego potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego, przy równoczesnym uznaniu przez sąd, iż dokonanie niezbędnych czynności w postępowaniu sądowym powodowałyby znaczne trudności, uzasadnia przekazanie sprawy prokuratorowi w celu przeprowadzenia postępowania przygotowawczego na zasadach ogólnych, o czym zawiadamia się pokrzywdzonego (art. 517c § 3 k.p.k.). Okoliczność ta jest ujemną przesłanką postępowania przyspieszonego.

Zgodnie z treścią art. 517b § 11 k.p.k. sąd rozpoznaje sprawę jednoosobowo. W postępowaniu odwoławczym prezes sądu okręgowego może zarządzić rozpoznanie sprawy jednoosobowo, jeżeli jest to uzasadnione jej szczególnymi okolicznościami. Redakcja zdania drugiego w tym przepisie, dotycząca składu sądu odwoławczego, nie jest fortunna. Ustawodawcy chodziło z pewnością o możliwość zmniejszenia obsady sądu w postępowaniu odwoławczym. Z tego punktu widzenia lepsze byłoby rozwiązanie wprowadzające jako zasadę orzekanie w postępowaniu odwoławczym w składzie jednoosobowym, a ze względu na „szczególne okoliczności” – w składzie

---

⁷ Druk sejmowy nr 485.

trzyosobowym (podobnie jak w art. 476 § 1 k.p.k. – „okoliczności” sprawy mogą uzasadniać rozpoznanie sprawy w składzie szerszym).

W postępowaniu przyspieszonym oskarżony ma zachowane podstawowe uprawnienia procesowe, zapewniające mu rzetelny i sprawiedliwy proces. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy podkreśla, że dla zneutralizowania ewentualnych negatywnych skutków ekspresowego tempa i związanych z tym uproszczeń postępowania przygotowawczego, zaproponowano ponadstandardowe (jak na tryb szczególny zredukowany) zabezpieczenia gwarancji procesowych na etapie postępowania jurysdykcyjnego – obronę obowiązkową (art. 517i § 1 k.p.k.) i obowiązkowy udział prokuratora w rozprawie (art. 517a w zw. z art. 46 k.p.k.)⁸. Brak obrońcy przed sądem w postępowaniu przyspieszonym stanowi bezwzględny powód odwoławczy (znowelizowany pkt 10 w § 1 art. 439 k.p.k.).

Jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy wyznacza mu obrońcę z urzędu. Na uzasadniony wniosek oskarżonego lub jego obrońcy prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy może wyznaczyć nowego obrońcę w miejsce dotychczasowego (art. 517i § 2 k.p.k.). Prezes sądu lub sąd wyznacza obrońcę z urzędu również wtedy, gdy w sprawie, w której oskarżony korzysta z obrońcy z wyboru, obrońca lub oskarżony wypowiada stosunek obrończy, a oskarżony nie ustanowił niezwłocznie obrońcy z wyboru (art. 517i § 3 k.p.k.).

Dla realizacji prawa oskarżonego do korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym ustanowiony został obowiązek pełnienia przez adwokatów dyżurów w czasie i miejscu ustalonym w odrębnych przepisach. Obrońcę z urzędu prezes sądu lub sąd wyznacza spośród adwokatów pełniących dyżur, a w razie braku takiej możliwości z przyczyn obiektywnych może go wyznaczyć spośród innych adwokatów (art. 517i § 4 k.p.k.).

Przepis art. 517j k.p.k. upoważnia Ministra Sprawiedliwości do określenia, w drodze rozporządzenia, sposobu zapewnienia oskarżonemu możliwości korzystania z pomocy obrońcy, w tym organizacji dyżurów adwokatów, mając na uwadze konieczność udziału obrońcy w postępowaniu przyspieszonym.

Przepisy powyższego rozporządzenia muszą respektować podstawową zasadę w zakresie prawa do obrony, a mianowicie możliwość swobodnego ustanowienia (swobodnego wyboru) obrońcy przez oskarżonego (art. 6 ust. 3 lit. c Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności). W drugiej kolejności oskarżony powinien mieć możliwość wyboru obrońcy spośród adwokatów pełniących dyżur, a dopiero w ostateczności,

---

⁸ Druk sejmowy nr 485.

gdy oskarżony nie dokona wyboru obrońcy, wyznacza się mu go z urzędu spośród tychże adwokatów.

Ponadto rozporządzenie powinno określić sposób postępowania organów procesowych aby zapewnić oskarżonemu i jego obrońcy odpowiedni czas i możliwość do przygotowania obrony, zgodnie z art. 6 ust. 3 lit. b cyt. wyżej konwencji oraz treścią art. 517b § 7 k.p.k. Przepis ten nakazuje doręczenie odpisu wniosku o rozpoznanie sprawy oskarżonemu oraz jego obrońcy, z zaznaczeniem czasu na przygotowanie do obrony. Oskarżonemu należy umożliwić kontakt z obrońcą bez udziału osób trzecich.

Uczestnictwo prokuratora w rozprawie oraz jego profesjonalizm (dotyczy to także obrońcy) powinny korzystnie wpływać na poziom czynności procesowych, jak i ocen prawnych dokonywanych w toku procesu i być pomocą dla sądu w rozstrzygnięciu sprawy. Z powyższych względów słusznie zrezygnowano z koncepcji ewentualnego obciążenia funkcjonariuszy Policji pełnieniem funkcji oskarżycielskich w sprawach o przestępstwa podlegające rozpoznaniu w trybie przyspieszonym.

Biorący udział w rozprawie prokurator odczytuje wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym, który zastępuje akt oskarżenia (art. 517a w zw. z art. 385 k.p.k.).

Rolę gwarancyjną spełnia również określenie górnej granicy sądowego wymiaru kary, jaka może być orzeczona w postępowaniu przyspieszonym. Na ustalenie tej granicy – w rozmiarze 2 lat pozbawienia wolności (art. 517d k.p.k.), wpływ miało znaczne rozszerzenie (w porównaniu do poprzednich uregulowań) zakresu postępowania przyspieszonego, które objęło przestępstwa zagrożone surowszymi karami. Kary wolnościowe – grzywny i ograniczenia wolności sąd może wymierzać w postępowaniu przyspieszonym w granicach ustawowego zagrożenia. Przewidywana przez sąd możliwość wymierzenia kary powyżej 2 lat pozbawienia wolności stanowi ujemną przesłankę postępowania przyspieszonego.

Warto dodać, że skazanie za występki o charakterze chuligańskim łączy się z obostrzeniem kary, co wprowadziła ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 226, poz. 1648). W szczególności, skazując za występki o charakterze chuligańskim, sąd wymierza karę przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości nie niższej od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę (art. 57a § 1 k.k.). Uregulowanie to odnosi się do każdego rodzaju kary. W takim wypadku sąd orzeka nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, chyba że orzeka obowiązek naprawienia szkody lub nawiązkę na podstawie art. 46. k.k.

Według dodanego paragrafu 4 w art. 69 k.k. zawieszenia wykonania kary ograniczenia wolności lub grzywny nie stosuje się wobec sprawcy występku

o charakterze chuligańskim. Sąd może zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności w szczególnie uzasadnionych wypadkach (art. 69 § 4 k.k.).

W postępowaniu przyspieszonym należytej ochrony doznają również prawne interesy pokrzywdzonego. Służą mu wszystkie uprawnienia przysługujące w postępowaniu zwyczajnym, z wyjątkiem możliwości występowania z powództwem adhezyjnym. W szczególności pokrzywdzony może złożyć oświadczenie, że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

W przebiegu postępowania przyspieszonego istotnym zagadnieniem jest stosowanie środków zapobiegawczych.

Do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym przekazuje się zatrzymanego sprawcę, który uprzednio został ujęty na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem. W kilku sytuacjach procesowych, a mianowicie określonych w art. 517c § 1 i art. 517d k.p.k., sąd obligatoryjnie rozstrzyga w przedmiocie środka zapobiegawczego, przy czym chuligański charakter czynu zarzucanego bądź czynu przypisanego w dwóch spośród tych sytuacji: zarządzenia przerwy w rozprawie (art. 517c § 1 k.p.k.) oraz skazania oskarżonego na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania (art. 517c § 4 k.p.k.) stanowi samoistną podstawę zastosowania środka zapobiegawczego. W pierwszej z tych sytuacji sąd obligatoryjnie stosuje środek zapobiegawczy, przy czym nie obowiązuje przepis art. 259 § 3 k.p.k., zgodnie z którym tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku.